

Cmentarz na Monte Cassino

Cmentarz na Monte Cassino traktowany jest przez Polaków jak świątynia, jako cel pielgrzymek. To miejsce tam samo polskie, jak warszawskie Powązki, krakowska Skalka, wileńska Rossa, lwowski Cmentarz Orłąt. Leżą tu żołnierze II Korpusu Sił Zbrojnych na Zachodzie polegli w bitwie o klasztor oraz ich Dowódca, Generał Władysław Anders. Na Monte Cassino stoi benedyktyński klasztor, w czasie walk '44 zniszczony, dziś odbudowany.

W środku, między podcieniami, na dziedzińcu klasztoru starannie jest prowadzony ogród. W ogrodzie, na dziedzińcu, w ściennych wnękach obok portali – figury świętych.

We mgle schody do Kościoła w benedyktyńskim klasztorze zdają się prowadzić dalej ....

Podobno dziś większość zakonników pochodzi z Niemiec....

U podnóża góry klasztornej znajduje się cmentarz uczestników bitwy sprzed ponad sześćdziesięciu lat. Bitwy polskich żołnierzy, wyprowadzonych przez Generała z sowieckiej Rosji, z Niemcami powstrzymującymi marsz aliantów na Rzym.

W maju 1944 r. *"...w walce o Monte Cassino oraz o sąsiednie Piedimonte stracił Korpus polski 72 oficerów i 788 żołnierzy, rannych zaś miał 204 oficerów i 2 618 szeregowych (...) za cenę tych strat żołnierz polski otworzył Sprzymierzonym drogę do Rzymu, imię polskie rozstawił po całym świecie w stopniu znacznie większym, niż jakiegokolwiek zwycięstwo polskie"* [Władysław Pobóg Malinowski, *Najnowsza historia polityczna Polski, 1984 – 1945*, tom trzeci, Londyn 1960 r., str. 553]. Pojawiały się również odmienne oceny tych wydarzeń: *"Głównym celem sprzymierzonych na Włoskim Teatrze Działań Wojennych stało się opanowanie zimną i wiosną 1944 roku Rzymu. Drogę (...) flankowały silnie umocnione pozycje niemieckie z górującym starożytnym opactwem benedyktynów w Monte Cassino. Po krwawym załamaniu się trzech natarć gen. Oliver Lesse (...) zaproponował*

Polakom podjęcie kolejnego uderzenia na klasztor.(...) Żle zaplanowane i jeszcze gorzej koordynowane natarcie polskie wyruszyło 12 maja 1944 r.(...) wysilek 2 Korpusu nie odegrał w bitwie o Rzym roli decydującej. " [Paweł Wieczorkiewicz, Historia polityczna Polski, 1935 – 1945, KiW, 2005, str. 360 i nast.].

Uczestniczący w tych wydarzeniach gen. Władysław Anders wyraził swoją ich ocenę w rozkazie dziennym z 18 maja 1944 r.: *"Zwycięstwo nasze zostało osiągnięte wspaniałym wysiłkiem i współdziałaniem obu dywizji piechoty, oddziałów czołgów, całej naszej artylerii, saperów, łączności oraz wszystkich pozostałych broni (...)" [Władysław Anders, Bez ostatniego rozdziału, Bydgoszcz 1989 r., str. 218].*

Wiść o bitwie szybko dotarła do okupowanego kraju. Potwierdziła to depesza nadesłana gen. Andersowi via Londyn: *"Żołnierze Armii Krajowej oddają cześć poległym i żywym uczestnikom zwycięskich walk o Monte Cassino. Wasze boje pełne chwały dodają nam mocy w naszej uporczywej walce. Dowódca Armii Krajowej, 24 maja 1944"*[Władysław Anders, Bez ostatniego rozdziału, Bydgoszcz 1989 r., str. 220].

Fragment Cmentarza

1 września 1945 r. ks. arcybiskup Gawlina w obecności gen. Andersa, gen. Alexandra i wielu innych uczestników walk poświęcił cmentarz wojskowy, zaprojektowany przez inżynierów: Hryniewicza i Muszyńskiego. Generał Anders pisał po uroczystościach: *"Leżą razem żołnierze polscy: rzymscy katolicy i grekokatolicy, protestanci, prawosławni, żydzi i mahometanie. U szczytu góry czuwa nad nimi z rozportatymi skrzydłami wykuty w trawertynie biały orzeł, godło i symbol państwa polskiego"*. "[Władysław Anders, Bez ostatniego rozdziału, Bydgoszcz 1989 r., str. 354].

Po latach między swoim żołnierzami spoczął i Generał. Mógł poeta kpić z powrotu na Białym Koniu, i tak na grobie Generała zawsze leżą świeże kwiaty od rodaków...

Na zdjęciu – grupa Polaków z Francji. Na znak księdza młodzi ludzie odśpiewali "Czerwone maki pod Monte Cassino" i odmówili "Wieczny Odpoczynek".

Ołtarz z napisem PAX (pokój), nad nim wykuty w trawertynie Biały Orzeł na zboczu góry.

Panorama cmentarza; za dziewczyną grób Generała w kwiatach, dalej ołtarz i orzeł na zboczu. Po bokach – kolejne rzędy żołnierskich grobów.

Wokół Cmentarza na murze umieszczono tekst: "*Przechodniu, powiedz Polsce, żeśmy polegli wierni w jej służbie*".

Jak Leonidas i jego towarzysze... A napis na pomniku pod Termopilami "*Przechodniu powiedz Sparcie, że leżymy tutaj posłuszni jej prawom*", do którego odwołali się projektanci polskiego cmentarza to "*najpiękniejsze zestawienie słów dokonane przez człowieka*" (John Ruskin)*. To nawiązanie do antyku szczególnie trafne tu, w starożytnej Italii.

* * *

U podnóża góry, w miasteczku Monte Cassino, Włosi założyli nowoczesne, multimedialne muzeum. Muzeum to odwiedzają także liczne polskie grupy. Przewodnik prowadzi grupy od sali do sali, między zdjęciami, prezentacjami holograficznymi, ekranami telewizyjnymi i makietami. Widzowie napotykać np. prezentacje stawiające znak równości pomiędzy dywanowym nalotem na Drezno, dokonany przez alianckie lotnictwo, a wywózką do obozów koncentracyjnych. W opinii twórców muzeum są to równoważne przykłady cierpienia spowodowanych wojną i brutalnością wojowników. Przechodząc z sali do sali, między ekranami telewizyjnymi, hologramami i zdjęciami (to szczególne muzeum, w którym autentyków nie ma), zapominamy powoli, kto był agresorem, a kto ofiarą, kto rozpoczął wojnę totalną, a kto został zmuszony do udziału w niej przez agresora. W opinii scenarzystów multimedialnych prezentacji na jednoznaczne potępienie zasługuje natomiast zbombardowanie ufortyfikowanego klasztoru obsadzonego przez Niemców, stanowiącego kluczowy bastion obronny, przez amerykańskie "latające fortece".

Zdjęcia i tekst:

Piotr Świątecki
Kancelaria Senatu

---

* por. Jan Kopaliński; Słownik mitów i tradycji kultury.